

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Verkostoituvat vammaispalvelut 25.10.2024

Terhi Karaus, lakimies
Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija

Ajankohtaista liikkumisen tuesta

Hallitusohjelmassa kirjaukset:

- Vammaisille tarkoitettut kuljetuspalvelut on järjestettävä käyttäjäystävällisesti ja erityistarpeet huomioiden. Selvitetään mahdollisuutta edistää vakiotaksin käyttöä yhteiskunnan tukemissa taksikuljetuspalveluissa.

Vammaisille henkilöille tarkoitettut kuljetuspalvelut on järjestettävä käyttäjäystävällisesti ja erityistarpeet huomioiden

- Kaikille soveltuvan liikkumisen ensisijainen lähtökohta on järjestää liikkuminen esteettömän ja toimivan julkisen joukkoliikenteen avulla.
- Liikkumisen tukea voidaan uuden vammaispalvelulain perusteella myöntää usealla eri toteuttamistavalla tai toteuttamistapojen yhdistelmällä. Päätökseen liikkumisen tuesta on kirjattava liikkumisen tuen toteuttamistapa.
- Laki sisältää liikkumisen tuen määrään uusia laskemistapoja (matkabudjetti) ja jaksottamistapoja.
- Yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin rooli on keskeinen. Huomioitava säännökset koskien asiakasprosessia ja asiakkaan osallisuudesta siihen (mm. lain 3 §, 4 § ja 5 §).

Liikkumisen tuki voidaan toteuttaa:

- kuljetuspalveluna
- henkilökohtaisella avulla
- saattajan avulla
- antamalla taloudellisena tukena henkilön käyttöön auto tai muu hänelle soveltuva kulkuneuvo
- myöntämällä auton tai muun kulkuneuvon hankintaan taloudellista tukea tai
- muulla soveltuvalla tavalla.

Hyvinvointialueella on oltava laissa luetelluista toteuttamistavoista käytettävissä vähintään henkilökohtainen apu ja sen lisäksi kuljetuspalvelu ja tarvittaessa siihen liittyvä saattajan apu tai tuki.

Toteuttamistavoista päätettäessä huomioitava

1/2

- Vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus liikkumisen tukeen, mutta ei sen tiettyyn toteuttamistapaan. Liikkumisen tukea ei esimerkiksi ole välttämätöntä järjestää taksimatkoina silloin, kun vammaisen henkilö kykenee käyttämään julkista joukkoliikennettä henkilökohtaisen avun avulla.
- Valitessaan liikkumisen tuen toteuttamistapaa hyvinvointialue ei kuitenkaan voi rajoittaa vammaisen henkilön yksilöllistä oikeutta saada hänelle sopivia palveluja ja tukitoimia. Viranhaltijan on varmistuttava liikkumisen tukea järjestettäessä, että kyseessä olevan vammaisen henkilön yksilölliset tarpeet liikkumiseen toteutuvat ja että valitut toteuttamistavat soveltuvat yksittäiselle palveluun oikeutetulle henkilölle.

Toteuttamistavoista päätettäessä huomioitava

2/2

- Liikkumisen tuen toteuttamistapaa, määrää ja alueellista laajuutta arvioitaessa on otettava huomioon vammaisen henkilön asiakassuunnitelmaan kirjattu liikkumisen tuen tarve, muut käytettävissä olevat palvelut ja toimintaympäristön esteettömyys.
- Liikkumisen tuen toteuttamistapa, määrä ja alueellinen laajuus on kirjattava päätökseen.
- Myös mm. matkabudjetista ja liikkumisen tuen jaksottamisesta on tehtävä päätös.

Liikkumisen tuki kuljetuspalveluna/vakiotaksi

- Jos liikkumisen tuki toteutetaan kuljetuspalveluna, tulee myös kuljetuspalvelun käytännön toteuttamistavan vastata vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin. Vammaisella henkilöllä ei kuitenkaan ole subjektiivista oikeutta tiettyyn toteuttamistapaan, kuten oikeuteen käyttää vakiotaksia.
- Oikeuskäytännöstä: Vaikeavammaiselle henkilölle kuuluvaa subjektiivista oikeutta kuljetuspalveluun ei saa kuitenkaan estää tai kaventaa ts. valittu kuljetuspalvelun järjestämistapa ei saa estää henkilöä käyttämästä myönnettyä palvelua.

HE 191/2022: Liikkumisen tuki/vakiotaksi

- Tarkoituksena liikkumisen tuen toteuttamistapojen monipuolistaminen, päällekkäisten palveluiden käyttämisen vähentäminen.
- Kuljetuspalvelun järjestämistavan tulee vastata vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin.
- Subjekttiivinen oikeus ei ulotu tiettyyn toteuttamistapaan. Jos liikkumisen tuki toteutetaan kuljetuspalveluna, tulee järjestämistavan vastata vammaisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin.
- Vakiotaksin käyttäminen voi tarkoittaa esimerkiksi saman tutun taksinkuljettajan käyttämistä.
- HE:ssa viittaus oikeuskäytäntöön (s. 218).

Vakiotaksioikeus/oikeustapauksia

1/2

KHO 14.2.2020/T 641:

- Henkilöllä oli sairauksiensa ja vammaisuutensa aiheuttamien toimintarajoitteiden ja oireiden vuoksi kohtuuttoman suuria vaikeuksia käyttää kuljetuspalvelua siinä muodossa (taksien tilauskeskus) kuin kuntayhtymä oli sen hänelle myöntänyt. Henkilölle oli siten myönnettävä vakiotaksioikeus tai muuten järjestettävä kuljetuspalvelu henkilön tarpeita vastaavalla tavalla.

KHO 16.7.20219 T 3406:

- Hallinto-oikeus totesi, että on sinänsä uskottavaa, että Matkapalvelun toimintakäytännöt odotusaikoinen hankaloittavat A:n matkustamista jonkin verran, mutta ne eivät estä käyttämästä kuljetuspalvelua.
- Henkilön turvallisuuden ei kuitenkaan katsottu vaarantuvan ja huomioon on otettu myös henkilölle myönnetty saattajalisä. KHO pysytti haon päätöksen.

Vakiotaksioikeus/oikeustapauksia

2/2

KHO 8.6.2017 T 2736 Vuosikirjaratkaisu

- Korkein hallinto-oikeus katsoi, että vammaispalvelulain mukaisessa kuljetuspalvelussa on kyse subjektiivisesta oikeudesta. Kunnalla ei kuitenkaan ole lakisääteistä velvollisuutta järjestää kuljetuspalvelua vaikeavammaisen itsensä toivomalla tai muutoinkaan tietyllä tavalla, vaikka sen tuleekin ottaa huomioon palvelua järjestäessään vaikeavammaisen henkilön toivomukset ja mielipide. Päätös, jolla A:lle oli aiemmin myönnetty irrotus Helsingin Matkapalvelukeskuksen käytöstä, ei ollut saavuttanut sellaista pysyvyyttä, ettei kuljetuspalvelun järjestämistapaa voitu muuttaa uudella päätöksellä. Asiassa ei siten myöskään ollut loukattu luottamuksensuojaa. Korkein hallinto-oikeus pysytti hallinto-oikeuden päätöksen.

Lisätietoa

- Vammaispalvelujen käsikirja:
- <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/ajankohtaista/uusi-vammaispalvelulaki/liikkumisen-tuki>
- <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/kuljetuspalvelut/kuljetuspalvelujen-jarjestamistavat>
- HE 191/2022: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2022/20220191.pdf>
- Finlex: <https://finlex.fi/fi/>

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentaminen

Verkostoituvat vammaispalvelut 25.10.2024

Terhi Karaus, lakimies
Kaarina Tuokko, erityisasiantuntija

Viestintä

- STM on julkaissut lakiesityksestä tiedotteen 23.9.2024: <https://stm.fi/-/hallituksen-esityksen-tavoitteena-on-maaritella-selkeasti-kuka-on-oikeutettu-vammaispalvelulain-mukaisiin-palveluihin>
- STM:n verkkosivuilta löytyy vastauksia usein kysyttyihin kysymyksiin: <https://stm.fi/vammaispalvelulaki>
- STM:n ajankohtaiskatsaukset syksyn Verkostoituvissa vammaispalveluissa
- STM järjestää soveltamisalan tarkentamista koskevasta lakiesityksestä toimeenpanon koulutusta alkuvuodesta
- Vammaispalvelujen käsikirjaa päivitetään soveltamisalan osalta

Tavoitteet

- Vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentamisen tavoitteina on säilyttää uusi vammaispalvelulaki vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina, toteuttaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä ehkäistä ja poistaa niiden toteutumisen esteitä sekä tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista.
- Soveltamisalan tarkentamisella pyritään myös varmistamaan lain yhtenäinen soveltaminen ja velvoite järjestää palvelut yhdenvertaisesti eri alueilla sekä turvaamaan palvelujen saatavuus ja hyvinvointialueiden mahdollisuus rahoittaa uudistus.

Lähtökohdat

- Soveltamisalan tarkentamista koskevalla esityksellä määritellään selkeästi, kenelle vammaispalvelulain mukaiset palvelut myönnetään.
- Uuden lain mukaisten palveluiden sisältö ei muutu.
- Vammaispalvelulaki uudistettiin kokonaisuudessaan vuonna 2023. Nyt annetulla hallituksen esityksellä ei pyritä muuttamaan hyväksytyn vammaispalvelulain lähtökohtaa siitä, kuka on oikeutettu uuden lain mukaisiin vammaispalveluihin.
- Hallituksen esityksessä ei myöskään esitetä säästöjä vammaispalveluihin.

Keskeiset ehdotukset

1/2

Hallitus esittää, että jatkossa vammaispalveluita saisi, mikäli

- vammainen henkilö tarvitsee vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä, ja
- henkilön välttämätön avun ja tuen tarve poikkeaa siitä, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve, ja
- ensisijaisen lainsäädännön mukaiset palvelut eivät ole sopivia ja riittäviä. Ensisijaista lainsäädäntöä ovat esimerkiksi sosiaalihuoltolaki, varhaiskasvatuslaki, perusopetuslaki ja terveydenhuoltolaki.

Vammaispalvelut myönnetään aina yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella. Soveltamisalan edellytysten lisäksi henkilön tulee täyttää vammaispalvelulain palvelukohtaiset myöntämisedellytykset.

Keskeiset ehdotukset

2/2

- Sosiaalihuoltolain asiakkaan etua koskevaa säännöstä (4 §) selkeytettäisiin siten, että palvelusta perittävä maksu ei vaikuttaisi säännöksessä tarkoitettuun asiakkaan edun arviointiin. Sen sijaan palvelutarpeen arvioinnin merkitystä korostetaan.
- Lisäksi lakiin lisättäisiin erityinen suojasäännös.

Aikataulu

- Esitys on annettu eduskunnalle budjettilakiaikataulussa, VN-istunto 23.9.2024
- Eduskuntakäsittely:
 - Lähetekeskustelu käyty
 - Käsittelyt sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sekä perustuslakivaliokunnassa
 - Käsittelyt täysistunnossa (hyväksyminen)
- Lain vahvistaminen
- Voimaantulo

Voimaantulo

- Uusi vammaispalvelulaki tulee voimaan 1.1.2025. Esitettävien soveltamisalan tarkentamista koskevien muutoslakien on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan siten, että uusi vammaispalvelulaki tulisi suoraan voimaan tarkennetulla soveltamisalalla.
- Hyvinvointialueilla on tärkeää jatkaa uuden lain toimeenpanoon valmistautumista. Soveltamisalan tarkentamista koskevassa valmistelussa ei ole tarkoitus muuttaa uuden vammaispalvelulain mukaista palveluvalikoimaa.

Kiitos mielenkiinnostanne.

Sosiaali- ja
terveysministeriö